

Prof. dr Darko ANTOVIĆ

**PRILOG PROUČAVANJU ISTORIJE DRAMSKE
KNJIŽEVNOSTI
JEDNA SAKRALNA DRAMA NEPOZNATOG PERAŠKOG
AUTORA XVII VIJEKA**

***“PRIKAZANJE RAZGOVORA JESUSOVA S UČENICIMA
SVOJIJEMA U BRIJEME NAPOKONJE VEČERE”***

Ključne riječi: Dramska književnost, sakralna drama, anonim. (17. vijek), prikazanje, Sacra rappresentazione - crkveno prikazanje, disciplinati (disciplinovani), flagelanti (bičevatelji), Bratovština sv. Krsta (Fraternitas sancte Crucis), Napokonja večera - Posljednja večera - Tajna večera, Crkva sv. Nikole u Perastu

Sakralna drama u Boki Kotorskoj imala je, na određeni način, jedan specifičan put.

U Perastu, negdje krajem XVIII i početkom XIX vijeka, na čelu procesija pred Veliki petak ili Cvijetnu srijedu, nošena je jedna velika ukoričena ilustrovana knjiga u kojoj su čuvani tekstovi prikazanja - dramskih predstava, koje su u Boki vjekovima izvođeni kako u crkvi, tako i na otvorenom prostoru pred crkvom¹, ili na gradskom trgu.

Knjiga peraških prikazanja, koju ovdje pominjemo i za koju bi se moglo reći da je predstavljala zbir scenskog repertoara i viševjekovnog dramskog života u ovom gradu, nije sačuvana.

Sačuvani su pojedinačni dramski spisi, prepisi iz poznatih i nepoznatih izvora, kao i po neko originalno djelo sakralne drame, ali opet, na žalost, najčešće nepoznatog autora. Danas ih navodimo kao barokne dramske tekstove Boke Kotorske, prema vremenu kada su napravljeni prepisi ili nastanku originalnog djela, opet uslovno rečeno, jer njihovi počeci i izvori su u srednjevjekovnoj dramskoj književnosti.

¹ dr Milorad Pavić, Istorija srpske književnosti baroknog doba, Beograd 1970, str. 238-246.

Gdje su zameci ovog dramskog stvaralaštva teško je definitivno utvrditi. Ali nekih izvora ima koji bi nas uputili na prapočetke nečega što je prethodilo umjetničkoj svjetovnoj književnosti. Oni se nalaze u crkvenoj poeziji i crkvenim prikazanjima i to kao književni pokret koji je obuhvatio veliki dio Evrope, posebno zapadne zemlje Mediterana pa i naše primorje od Istre do Budve. Ovaj pokret je to sve spojio u skoro jedinstvenu književnu zajednicu.

Novo rođenje dramske književnosti, poslije perioda antike, kao posebnog književnog roda možemo prihvatiti u vrijeme nekoliko vjekova poslije Hristovog rođenja, kada je hrišćanska crkva skoro izbrisala i samo sjećanje na grčki i rimski teatar, i kada se nezavisno od klasične drame i teatra razvijaju u X vijeku sasvim novi zameci hrišćanske dramske književnosti u jednom švajcarskom benediktinskom manastiru (Opatija sv. Gala) i to iz bogoslužjenja. Ovdje je izvor bio jutarnji obred na Uskrsnu nedjelju² u kojem se proslavljao spomen Isusovog uskrsnuća.

Svakako treba istaći da se uprkos zabranama, progonima, ekskomunikacijama, šaljivi oblik mima i plebejske farse nikada ne prestaje sviđati narodu, međutim religiozni teatar, koji se rodio u hrišćanskim obredima, dostiže vrhunac krajem srednjeg vijeka, a najbolji plod daje u velikom španskom teatru XVI i XVII vijeka, kao i u Šekspiru i drugim piscima i djelima³.

Novi teatar, kako je lako primijeti, rađa se na zapadu, i to iz rimskog bogoslužjenja. Tada se misa katoličkom svijetu kroz zapovijest Karla Velikog u VIII vijeku, pod uticajem pape Hadrijana, nameće svim crkvama carstva. Čak su u druge zemlje poslani rimski pjevači da sveštenstvo pouče rimskom crkvenom obredu.

Kroz tu liturgiju, ispod simbolike koja je nosi, lako otkrivamo dramske elemente. Pa i danas obredni čin, koji je u središtu života hrišćanina, predstavlja simbolični prikaz života, muke, smrti i uskrsnuća Isusova.

Svakako treba primijetiti da se ova crkvena ceremonija odvija najvećim dijelom u dijaloškom obliku i to između sveštenika, koji vodi obred i njegovih pomoćnika.

Na zadovoljstvo naroda u crkvenom obredu su se počeli razvijati gotovo dramski djelovi, a time ga je trebalo posebno vezati za crkvu i raspirti snažna religiozna osjećanja.

Vjerski sabori tokom Velike nedelje koja prethodi Uskrsu trebali su da izazovu veliku sugestivnost. Sigurno su u doba srednjeg vijeka ti sabori dobijali značaj mističnih očekivanja stvarne pojave Isusa, da bi se na kraju svi ipak zadovoljavali događajem kojeg iznosi sveštenik- glumac, ili više njih.

² dr F. Fancev, Hrvatska crkvena prikazanja, Narodna starina, knj. XI, Zagreb 1932, str. 143-168

³ Silvio d'Amico, Povijest dramskog teatra, Zagreb 1972, str. 87-115

Gregorijanska služba, i to baš za vrijeme Karla Velikog tokom osmog i devetog vijeka, potvrđuje da je narod okupljen u noćnim bdijenjima, uz pjesme i molitve u vatikanskoj bazilici tražio od obreda i stvarno prikazivanje događanja radi kojih su se i okupili. To je uskoro ugledalo svjetlo dana širom katoličkog svijeta (već pomenuti benediktinski manastir i druge velike crkve katoličanstva). Poznati su kratki tekstovi , kao na primjer *Officium Sepulchri* u upotrebi u Montekasinu čak i uz početak minimalnog mizanscena (ovakvih tekstova u Italiji je poznato oko petnaest).⁴

Te najranije dramske nagovještaje istoričari pozorišta nazivaju liturgijskim dramama, ali za njih moramo istaći da one ostaju usko vezane za crkveni obred i to na latinskom jeziku i isključivo je izvode sveštenici i klerici (oni izvode sve likove, pa i ženske).

Ako smo uslovno prihvatili da se svjetovna dramska književnost našeg primorja razvila pod snažnim uticajem italijanske književnosti, kao i da se crkvena književnost, pa i dramska, takođe kod nas razvila iz italijanskih uzora, pa i da se taj uzor međusobno jako prožima, za naš rad ovdje je značajan jedan drugi proces, koji nastaje nešto kasnije od gore opisanog nastanka liturgijske drame.

Dok je u italijanskim i drugim crkvama tekao procvat liturgijske drame, na otvorenom, na poljima ili gradskim trgovima javlja se jedan oblik crkvene drame nastao iz egzaltirane pobožnosti, kao odraza događanja toga vremena.

Naime u toku žestokih ratova koji su razarali Italiju sredinom trinaestog vijeka javio se mističan i fanatičan vjerski pokret Ranijeri Fasanija i njegovih učenika, koji su sa družinama Disciplinovanih (*Disciplinati*) i Flagelanata (flagellanti-bičevatelja) obilazili Umbriju, odjeveni u vreće i druge najgrublje tkanine, bičevali se do krvi i propovijedali mir i pokajanje.

Ovaj radikalno religiozno – socijalni pokret veoma brzo je zahvatio cijelu Italiju i proširio se i šire pa i na naše primorje. Crkva je u početku prihvatila, ali ubrzo i odbacila ovaj pokret, međutim iz umbrijske laude, pohvalne pjesme koju pjevaju pripadnici ovog pokreta i iz njene lirske invokacije uskoro se prelazi na dijaloški i dramski oblik. U početku to ipak nije vizuelno prikazivanje, već bolje reći izvještaj o onome što se događa (npr. kao što je čuvena lauda Jakoponea iz Todija - 13.vijek), ali da dramska lauda poprima obilježja teatarskih prikazivanja govore pribilježene didaskalije u nekima od njih u 14.vijeku⁵.

Veoma je bitno naglasiti da su laude izvođene na narodnom jeziku i na taj način doprinijele afirmaciji pjesništva na narodnom jeziku. Iz njihovog dijaloškog zametka razvijaju se dramatizacije hrišćanskih misterija i svetačkih legendi koje su u Italiji bile naročito popularne u 14.vijeku.

⁴ Silvio D'Amico , nav.djelo.

⁵ Silvio D'Amico , nav.djelo.

Taj novi oblik duhovne drame kod nekih autora dobija naziv pobožnosti (devozioni).

Najzad, smatra se da iz spoja tih "pobožnosti" i tzv. nijemih prikazanja⁶ nastaje prvo crkveno prikazanje (sacra rappresentazione) i to u 15.vijeku u Firenci, kao savršenija vrsta duhovnih drama, odnosno najelegantniji izraz crkvene drame, pa i pra roditelj predmeta ovog našeg rada.

Ovdje svakako moramo istaći i pojavu bratovština na našem području, što je nešto slično onome što se događalo na području Italije, možda sa nekom malom vremenskom razlikom.

Ovo je bitno istaći prije svega jer su i kod nas, slično Italiji, razvoj narodnog religioznog dramskog pjesništva u stvari ostvarile bratovštine zajedno sa nižim klerom. Ovo je na naki način postalo narodna liturgija, jer narod liturgijski jezik nije razumio, pa se na mala vrata ono i useljava u crkvu i postaje veoma popularno.

Zato ovdje moramo posebno istaći veoma značajnu činjenicu da su naša crkvena prikazanja prvo mjesto gdje je narod čuo svoj jezik sa scene.

Vlast u srednjevjekovnim primorskim gradovima drži plemstvo. Preostalo stanovništvo imalo je samo mogući jedan oblik organizovanja, a to su bratovštine, da preko njega ostvare organizaciju svog rada, svoj vjerski i društveni život. Svakako je to bio i mogući način da ostvare neki uticaj na vlast. Treba istaći da su ove srednjevjekovne institucije bile jako prožete crkvenim duhom, međutim treba razlikovati pretežno vjerske, sa religioznim ciljevima, od pretežno svjetovnih, sa staleško – cehovskim ciljevima. Možemo reći i da ove podjele među bratovstinama nisu uvijek baš najjasnije.

Najstarije bratovštine su se, što je i sasvim prirodno, javile u razvijenim gradskim sredinama toga vremena, Kotoru i Perastu i to sa izgrađenim statutima.

Od njih je svakako najstarija Bratovština Sv. Krsta (Fraternitas Sancte Crucis), zvana još i "batentium" i "flagelantium" (bičevatelji), a ustanovljena je 1298.god. u Kotoru. Imala je crkvu sv. Krsta, a članovi su joj mogli biti i plemići i građani, bez razlike. U početku su članovi bili samo muškarci, a kasnije i žene. Bratovština je tražila izrazito asketsko djelovanje, postove, bičevanje i dr. Danas njihove crkve nema, ali se u Istorijskom arhivu u Kotoru do skora čuvala Luneta nad ulaznim vratima stare crkve na kojoj su prikazana sredstva za mučenje, kojima je mučen i Hristos, a i scena pobožnosti i mučenja članova

⁶ Nijema prikazanja su posebno bila popularna u Firenci u 15.v. , a pod njima su se smatrale velike plastične kompozicije (sa lutkama) ili čak još češće kompozicije sa nepomičnim ljudskim bićima(kao živim slikama). U prvu grupu su spadale kompozicije pravljenih Jaslica, a u drugu "trijumfi" i žive slike koje su se vozile na kolima tokom vjerskih i svjetovnih svečanosti, procesija i povorki ... prema S.D'Amico, nav.djelo.

bratovštine. Poslije završetka sanacije katedrale sv. Tripuna u Kotoru ova Luneta je prenesena i ugrađena u zid na ulaznom dijelu stepeništa riznice katedrale.

Pored ove bratovštine najstarije su još bratovštine iz Kotoru Sv. Duha (osnovana 1350.g.) i Sv. Nikole mornara (statut iz 1463. a osnovana ranije)⁷.

Bratovštine su među obavezama imale i tu da mrtvog brata isprate do groba u tunikama, bičući se. Tada su se recitovale i pjevale mrtvačke pjesme iz repertoara pobožne poezije bratovštine sa dijaloškim pjesmama i narodnim devicionima. Isto to je trebalo raditi i po crkvama i procesijama, odnosno nekim drugim prilikama.

Na žalost iz naših krajeva nemamo sačuvane pjesmarice bratovština, ili makar pojedinih primjera pjesama, kao što je to sačuvano u sjevernijim krajevima. Sačuvana je npr. Korčulanska Pjesmarica iz 15. vijeka, mada kod nas postoji i Budvanska pjesmarica nastala između 1642. i 1649. godine, za koju ima autora koji tvrde da je i djelimično prepisana iz korčulanske, međutim i bez dokaza da pripada nekoj bratovštini. Nemamo ni ono što je sačuvano posebno u sličnim kodeksima laudarija raznih italijanskih bratovština^{8/9}.

Tako se kod nas ne mogu pratiti dijaloške laude, ali prema tokovima dosadašnjih istraživanja mogli bismo da zaključimo da put do naših crkvenih prikazanja ide slično onom kao kod naših susjeda sjevernije i kao u Italiji (mada tu ima i očiglednih razlika jer italijanska prikazanja imaju najčešće po nekoliko hiljada osmeračkih stihova, dok naša imaju obično po nekoliko stotina stihova, takođe u osmercu i to najčešće distihu).

Veliki broj naših crkvenih prikazanja spada u tzv. prvi razvojni stepen što podrazumijeva originalnost i anonimnost¹⁰. Anonimnost je vjerovatno rezultat

⁷ Jelena Antović, *Zanati srednjovjekovnog Kotoru*, Istorijski arhiv Kotor, decembar, 1993.g.

⁸ F. Fancev, nav.djelo.

⁹ Ima autora koji su smatrali da postoji mogućnost da je prepisivač Budvanske pjesmarice Krsto Ivanović (rođen u Budvi 1628 – umro u Veneciji 1688) kao što to u predgovoru knjige Krsto Ivanović: *Minerva za stolom*, Titograd, 1978, nagovještava Radoslav Rotković (inače i priređivač ove knjige, odnosno obavio izbor, predgovor i bilješke). Inače Krsto Ivanović je poslije odlaska iz Budve u Veneciju sredinom XVII vijeka i pisac pet libreta za muziku poznatih kompozitora Venecije i Italije toga vremena, odnosno autor pet obimnih izvođenih i popularnih melodrama (neke izvođene i pred više hiljada gledalaca). Pored ovoga autor je i prve hronike i istorije Venecijanskog pozorišta kao dijelu pomenute knjige *Minerva za stolom* (Venecija, 1681, 1688) pod nazivom *Pozorišne uspomene*. Ovakva pretpostavka da je on prepisivač naše Budvanske pjesmarice za sada ostaje samo na tom nivou.

¹⁰ Drugi razvojni stepen je književno-umjetnički, sa poznatim autorima, u koji kod nas spada rad Ivana Antuna Nenadića (1723-1784), mada je i tu veoma teško izdefinisati čisto književno – umjetnički oblik, jer ima prikazanja u kojima se nalaze smiješani i oblici iz prvog stepena.

prenošenja sa koljeno na koljeno, a iz manastira ili bratovština uz pisanje možda i više lica, uz širenje ili kraćenje prema potrebama i mogućnostima prikazivanja. Originalnost je u svakom slučaju formalna, jer je, što je i logično, osnova prikazivanja pozajmljena iz nekog uzora, ili je možda bolje reći da se mogu pronaći analogije u latinskoj ili drugoj crkvenoj drami, a u tom okviru je uspostavljen dijalog svojim jezikom i sopstvenim stihotvorstvom¹¹.

Izuzetak je izgleda zadarsko prikazanje "Muka sv. Margarite" iz 1500.god. koje je originalno, kao i prikazanje kojim se mi u ovom radu bavimo : **Prikazanje razgovora Jesusova s učenicima svojijema u brijeme napokonje večere**, nepoznatog Peraštanina iz kraja 17. vijeka.

Zašto ovdje možemo tvrditi da je ovo peraško prikazanje originalno ?

U njemu se opširno obrađuje tema Posljednje - Tajne večere. Do sada nigdje drugo nismo mogli pronaći čak ni sličan tekst¹².

U ovom prikazanju u natpisima na marginama ukazuje se na pojedina mjesta u Novom zavjetu, pa bismo možda mogli tvrditi da je to originalno djelo nekog teološkog pisca, napisano veoma popularnim srednjevjekovnim osmeračkim distihom. I, što ne u pretpostavkama biti još smjeliji pa reći da je i pisac možda iz Perasta, na šta ukazuje upadljiva sličnost jezika Andrije Zmajevića (1628- 1694) iz njegovih pjesama, sa jezikom ovoga prikazanja. Ovdje bismo mogli zaključiti: ili je pisac bio pod snažnim uticajem Zmajevića, ili je Zmajević vršio neku svoju redakciju nekog starijeg teksta prikazanja¹³.

U ovom peraškom tekstu prikazanja nema nekih elemenata na osnovu kojih bi se mogao pronaći neki ikavski i štokavsko – dubrovački pra izvor, pa nas i to uvjerava da je ovo najvjerovatnije i najstarije originalno prikazanje na našem Crnogorskom primorju¹⁴.

¹¹ F: Fancev, nav.djelo.

¹² Konsultovani su brojni izvori: A. Pavić, Historija dubrovačke drame, Zagreb, 1871; Crkvena prikazanja starohrvatska XVI i XVII vijeka, sa uvodom M.Valjevca, Zagreb, 1893; M.Medin, Povijest hrvatske književnosti, Zagreb, 1902; B Vodnik, Povijest hrvatske književnosti, Zagreb, 1923; F. Fancev, Građa za povijest hrvatske crkvene drame, Građa 11, Zagreb, 1932; F. Fancev, Hrvatska crkvena prikazanja, Narodna starina XI, Zagreb, 1932; M. Kombol, Povijest hrvatske književnosti, Zagreb, 1945; Hrvatska književnost srednjeg vijeka, Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj.1, Zagreb, 1969; M. Milošević, G. Brajković, Poezija baroka, XVII i XVIII vijek, Titograd, 1976; R. Rotković, Počeci crkvene drame u Boki, Stvaranje 1, Titograd, 1978; M. Pantić, Književnost Crne Gore i Boke od XVI do XVIII vijeka, Beograd, 1990; kao i izdanja iz edicije Književnost na tlu Crne Gore od XII do XIX vijeka u 20 knjiga, Cetinje, 1996; korišćeni su i drugi izvori navedeni u fusnotama ovog rada, ali na žalost autor nije bio prilici da prouči detaljnije zbirke italijanske crkvene dramske poezije, što je sigurno zadatak budućih istraživanja, međutim ova saznanja za sada ostaju na ovom mogućem nivou.

¹³ M.Milošević, G. Brajković, Poezija baroka, Titograd, 1976. str.154

¹⁴ R. Rotković, nav.djelo.

Kandidata za pisca ima sigurno u ovoj sredini jako puno, međutim u pretpostavke ko je to ovdje je jako teško upuštati se.

Postoje dva prepisa ovog prikazanja i to stariji rađen negdje prije 1700. godine¹⁵ i drugi noviji izrađen 1798. godine od strane kapetana Ivana Markova Nenadića (1788-1854)¹⁶, a smatra se da su izvedena iz nekog starijeg zajedničkog teksta, koji je prema dosadašnjim saznanjima definitivno izgubljen.

Ono što je za nas ovdje veoma značajno da istaknemo jeste činjenica da je ovo prikazanje i izvođeno o čemu postoje arhivski podaci, što nije slučaj sa drugim prikazanjima na našem području. Izvođeno je u katedralnoj peraškoj crkvi sv. Nikole o čemu govori dokument o isplati izrade podijuma u ovoj crkvi, izričito za ovu svrhu, i to 1778. godine¹⁷.

Na kraju samog teksta na italijanskom jeziku stoji zabilješka ili nekog čitaoca hroničara svoga vremena, ili nekog učesnika – glumca, da je prikazanje posljednji put izvođeno 1800. god.

Međutim, ovdje treba dodati nešto za nas danas još zanimljivije, a to je da je obnovljeno izvođenje ovog prikazanja i to u našoj bliskoj prošlosti u Perastu takođe u crkvi sv. Nikole za Veliki četvrtak 27. IV 1975. godine. Riječi Isusa govorio je don Gracija Brajković, a riječi apostola don Srećko Majić i peraška djeca¹⁸.

Struktura prikazanja "Napokonje večere" je veoma jednostavna. Isus kaže da će ga jedan od njih izdati, a oni govoreći jedan za drugim otklanjaju sumnju, da bi to na kraju izrekao i sam Juda, kuneći se: "Zato sumnju vrži od mene" (445). Tu je Isus ipak određeniji:

Nu ti , buduć govorio,	471
Vid' ako si namislio	
Izgubiti dušu tvoju	473
I ucvijelit družbu moju.	
Čin što imaš učiniti,	475
Neka bude što ima biti !	

Ovo je sve, kao što znamo, poznato, mada treba istaći da su tu Jevanđelja u Novom zavjetu dosta škrta. Zato je autor pitanje izdajstva, odnosno traganje za izdajnikom razradio na 276 rimovana osmeračka distiha (tipa AA- BB – CC) znači kroz 552 stiha. Treba primijetiti i nešto lokalnog kolorita, jer apostoli govore kao bokeljski ribari (npr. kroz riječi Petra), pričajući Isusu što su sve ostavili i žrtvovali da bi bili sa njim.

¹⁵ Nadžupski arhiv Perast (U daljem tekstu NAP), R I

¹⁶ NAP, R II

¹⁷U NAP u zbirci Računi crkve sv. Nikole, pod datumom 7. VII 1775, sačuvan je na strani 6. račun od 13. aprila 1778: Piu per far fare il Palco per la Cena d' Apostoli.

¹⁸ G.Brajković, Služba božja 2, Makarska, 1976, str. 130

Ovo neobično prikazanje, kako vidimo, nema nikakvih čuda ili motiva za ekstazu vjerskih osjećanja, ali je sigurno teološko postavljanje problema pred Hristove muke, sa težištem na Judinom izdajstvu i nečim što je jedno sve ljudsko i sve vremeno pitanje.

Interesantan je dodatak na kraju teksta prikazanja gdje je ucrtana skica rasporeda Isusa i apostola za vrijeme Tajne večere. Ovaj prosti mizanscen, koji se i mijenjao izgleda po potrebi učesnika-glumaca ili reditelja prikazanja, jer ima nekih precrtavanja, jeste i najstariji takav primjer kod nas u našoj dramskoj književnosti i praktičnom scenskom životu.

Na crtežu čelnu poziciju u luku u sredini ima Isus označen krstom i slovima IHS. Desno i lijevo u dvanaest odjeljaka mjesta su apostola. Krajnje lijevo, malo dijagonalno, ali naspram Isusu je mjesto Jude. Pitanja se smijenjuju pravilno sa jedne i druge strane pa se i po ovom crtežu vidi kako je autor razmišljao o realizaciji drame, i samog najvažnijeg dijaloga između Isusa i Jude, a da to ostavi najjači utisak na gledaoce.

Jezik prikazanja je lagan, pa i lako shvatljiv i danas, dobra je i intonacija stihova za recitovanje, a obiluje elementima lokalizama, pa su uneseni i elementi od ranije poznatih narodnih pokajničkih pjesama ("Ja se kajem bože mili")¹⁹.

I pored dokaza da je ovo prikazanje izvedeno u crkvi treba pretpostaviti da je ono, kao i druga, izvedeno i napolju, najvjerovatnije pred crkvom u Perastu na trgu i pred većim brojem vjernika.

Ovdje možemo razmišljati i zamisliti ko su gledaoci.

Sigurno u prvim redovima uz predstavnike visokih crkvenih dostojnika sjedi plemstvo i oficiri, a odmah iza njih je izmiješan narod sa nižim klerom i to puk sastavljen od pomoraca, trgovaca, članova bratovština, zanatlija, vojnika, hajduka (koje je Mletačka republika naseljavala u ove krajeve²⁰) pa i gostiju koji su se tu tada zatekli iz raznih krajeva, kako bliže okoline, tako, s obzirom na razvijene pomorske i trgovačke veze, i iz dalekih krajeva svijeta.

Kakva je bila reakcija publike ne znamo, i to možemo samo zamišljati, ali da je ovaj teatarski čin izuzetno značajan to je svakako sigurno.

Zbog svega do sada izrečenog i zaključenog odlučili smo se da ovom prilikom damo prepis kompletnog prikazanja i to onog starijeg nastalog prije 1700. godine, što je prvi put da se ovo prikazanje objavljuje u cjelini²¹.

¹⁹ M. Milošević, G., Brajković, nav.djelo.

²⁰ M. Milošević, Hajduci u Boki Kotorskoj 1648-1718, CANU; Titograd, 1988;

²¹ Prikazanje je u fragmentima objavljeno u knjizi M. Milošević, G. Brajković, Poezija baroka XVII i XVIII vijek, Titograd, 1976. str. 153 – 167.

Ovo prikazanje se čuva u Nadžupskom arhivu u Perastu i nalazi se pod signaturom NAP R I u rukopisnoj knjizi "Molitve i pjesme crkve sv. Nikole u Perastu". Knjiga ima pedeset listova i djelimično je oštećena mehaničkim putem i vlagom (posebno gornji dio knjige) Dimanzije knjige su 28.5 x 20.5 cm. Ukorićena je požutjelim

**PRIKAZANJE RAZGOVORA JESUSOVA
S UČENICIMA SVOJIJEMA
U BRIJEME NAPOKONJE VEČERE**

JESUS GOVORI

Velika je želja bila,	1
Ka je teško sved morila	
Srce moje, dušu moju,	3
I u trudu i u pokoju.	
Da poznate poljubljeni,	5
Učenici moji u meni,	
Od ljubavi ka je bila,	7
Koja vas je sad oblila.	
Neizrečen je način bio	9
S kojim sam vas obljubio.	
I poznaste, braćo draga,	11
Ljubežljiva ka je snaga.	
Sad na znanje dajem vami	13
Bolijest ka mi srce rani.	
Umih noge vaše sada	15
Jov.13:14:15. Poniženje kažuć tada	
Vi da biste naučili	17
Poniženi vazda bili	
I Otac moj htje mi dati	19
Milost s vami večerati	
Moju ljubav prikazati	21
S vami valjam Blagovati	
Luc:22:15 Već neću moć, s vami biti	23

kartonom obloženim navlakom, odnosno tanjim glatkim, plavo-sivim kartonom, koji je i djelimično pocijepan. Na navlaci je upisano 1889 što bi moglo da označava godinu korićenja. Korićenjem je u stvari obavljeno povezivanje dvije mnogo starije sveske sastavljene od požutjelog papira, inače svaka unutar sebe po sredini povezana bijelim koncem. Svaka opet posebno je prošivena tanjim kanapom na četiri mjesta kroz sredinu svesaka, pa kroz karton, i tako spojene u jednu knjigu. Prva i poslednja strana su ulijepljene za unutrašnje strane korica (računajući i oblogu). Naše prikazanje, o kome govorimo, počinje na dvadeset devetoj strani i ima trideset strana. Papir na kome je prikazanje napisano je jako požutio (posebno gornji dio listova koji su očigledno bili zahvaćeni vlagom), bolje je očuvan nego drugi dijelovi knjige, ali zaprljan u dijelu gdje se prstima zahvataju listovi radi listanja, što ukazuje da se jako često koristio.

Ni od loznoga ploda piti	
Dokle budem pit novoga.	25
Mat:26:29 U kraljestvu Oca moga	
S vami drazi priljubljeni	27
Gdje se u Bogu svak veseli	
Jer je ovo blagovanje	29
Moje danas na skončanje	
Duhom sam se vas smutio	31
I žalostan ovdi sio,	
Jo: 13:21 Videć jedan ove družbe	33
Da ima bit vam, uzrok tužbe,	
Mene pokle Gospodina	35
Svoga, izdaje, Božjeg Sina.	
Dali jaoh tomu, koji	37
Od izdajstva misli goji.	
Mar:14:21 Njegova bi sreća bila,	39
da ga Mati nije rodila.	
Mat: 26:31 Jere ćete svi u meni	41
Bez načina bit smućeni	
Da i u tuzi ja ću biti,	43
Er me ćete ostaviti	
Svi vi moji drazi i mili,	45
Kad me budu ufitili.	

PETAR GOVORI I

Za slijediti tebe Boga,	47
Ja se odrekoh svega moga	
I odvrgoh sve što moje	49
Na ovom svijetu bit moglo je.	
Tijem ostavih mreže i brode	51
I ribanje sve od vode,	
U čem bješe moje življenje	53
I telesno potkrijepljenje.	
Jošte i kuću i rodbinu	55
I svjetovnu družbu inu,	
A za steć milost tvoju	57
I sahranit dušu moju.	
A sad da ja, Učitelju,	59
Budem imat taku želju,	
Da te izdam, dobro svako,	61
I ucvijelim braću tako,	

Ter da izgubim sve što je u tebi	63
Dosle stekoh, Kralju od nebi ?	
Ako bi ma želja bila,	65
Mat:26:35 Da bi mi se krv prolila,	
Ja ću je za te svu proliti	67
I smrt s tobom prigrčiti	
I moje tijelo podložiti	69
Na sve muke ke imu biti !	
Za ljubljena dušu dati,	71
Jo: 13: 37 Ljubav moju prikazati	
Ka prilike ne ima ine	73
Nego u tebi Gospodine.	
I ako te svi ostave,	75
Mar: 14: 29 Neće Petar, radi slave	
Na taboru ku gledati,	77
Imah milost i uživati.	

JESUS ODGOVARA

Neće kokot zapjevati	79
A ti me ćeš zatajati !	
Mat: 26. Znaduć, Petre, draga tvoga,	81
Učitelja ljubljenoga,	
Koji oblasti dobar dio	83
Tebi je svoje udijelio,	
I ključe ti raja poda	85
Da si vječni vojevoda	
Od svijeh mojijeh učenikah	87
I ostalih nasljednikah.	
Ti imaš krijepit braću moju	89
Luc: 22: 24 U mojemu nepokoju !	

ANDRIJA GOVORI II

Eda li ja, moje dobro,	91
Luc: 22: 24 Tebe izdat, jesam obro ?	
Koji prvi sa svojom moći	93
Pospješih se k tebi doći,	
I dovedoh k tebi brata,	95
Sad od tebe Petrom zvata,	
I ostavih sve imuće	97
I ostale stvari od kuće,	

Ter pogrdih u svem sebe,	99
Za uživati u vijek tebe,	
Pak sad da ja tebe moga	101
Izdam Meštra ljubljenoga ?	
Ja bih zaisto mahniti bio,	103
Kad bih ta grijeh učinio !	
Pravo u Boga ne vjeruje,	105
Koji te izdat odlučuje.	
A zna, i bolje ima znati,	107
Koji odluči tebe izdati,	
Da ga čeku vjekovite	109
Muke od pakla strahovite	
I da gubi milost pravu	111
I nebesku tvoju slavu.	
JESUS ODGOVARA	
Prijatelj se žali svomu	113
Prijatelju ljubljenu,	
Er je duša jedna i želja	115
U dva draga prijatelja.	
Što će jedan obljubiti,	117
Drugomu će drago biti.	
Ti si, Andrija, sveder meni	119
Moj učenik bio ljubljenu.	
Zato žalost srca moga,	121
Ćutiš da je posred tvoga.	
Odmetnik će drugi biti,	123
Koji će mene prikiniti.	
Ne vjeruje pravo u boga,	125
Tko izdaje Meštra svoga.	
Al' doisto zaplatiti će,	127
Proročanstvo ispuniti će,	
Psalm: 108 Apostolstvo izgubiti,	129
Muke od pakla oćutiti.	
JAKOV GOVORI I I I	
Mat: 23: 26 Može li biti, moja diko,	131
Moje veselje priveliko,	
Da ću tebe ja izdati	133
I nevjerno prikazati ?	

Ah moj mili Gospodine,	135
Reci meni od istine	
Hoću li ja tebe moga	137
Prevariti ljubljenoga,	
Cvijeća koga sve ostavih	139
I svjetovna zaboravih !	
Zebedeja Otca moga	141
Jošte ostavih cijeća toga	
I domaću inu družbu,	143
Za dat tebi moju službu.	
Pak se odrekoh i od sam sebe	145
Za moć vazda imat tebe.	
Koga likce je gledati	147
Imah milost i uživati	
Na onoj gori priobraženo	149
I od Otca proslavljeno.	
U mom srcu gorko cvijelim	151
Er opravdan biti želim.	

JESUS ODGOVARA

Pravi učenik neće moći	153
Suproć dragu svome poći,	
Od koga je ljubljen bio,	155
Moj Jakobe, drag i mio.	
Zato u raj ćeš ti gledati	157
Moje likce i uživati.	
I ja vidim srce tvoje	159
Žalostivo kako i moje.	
A bdi drugi srcu u svomu,	161
Da zlo odvrati Meštru tvomu,	
Mješte kruha priobraćena	163
U mom tijelu i posvećena	
Nedostojno blagujući,	165
Mene Boga izdajući.	

ŠIMUN GOVORI I V

Ko bi ta(j) grijeh učinio	167
Hudobni bi čovjek bio.	
Eda izdat, dobro svoje	169
Luc: 22: 34 Hoće sada srce moje,	

Koje žalosno mori mene	171
I to slušuć sahnje i vene.	
Duše moje vjereniče	173
Reci, dragi ljubovniče.	
Tebe, Bože, koga ljubim	175
Ne dopušti da izgubim.	
Tebe, radost srca moga,	177
Učitelja ljubljenoga.	
Nu ako vjera ma prijevara,	179
Porazi me a ne kara.	

JESUS ODGOVARA

Sved si meni vjeran bio,	181
Od mene se nijes' dijelio.	
Vjera tvoja meni je mila,	183
Budući mi ugodila.	
Duša moja ljubi tebe,	185
Po načinu kako i sebe,	
Erbo u tebi ne poznavam,	187
Da me srce tvoje izdava.	
Sumnje tvoje ti ostavi,	189
Mir u srcu tvom postavi.	
A drugi će, o Šimune,	191
Bit izdajnik rajske krune.	
Mat: 26: 31 Da i ti me ćeš ostaviti	193
I od mene tad otiti,	
Kad me stisnu s konopami	195
I s gvozdenijem verigami.	

TOMA GOVORI V

Mučno mi je vjerovati,	197
Da imaju draži izdati	
Božanstveno biće tvoje,	199
Sve ufanje i dobro moje.	
Kad bih tebe ja izdao,	201
Moga Boga, i prodao,	
U paklu bih, sved u vaju,	203
Pribivao, a ne u raj.	
Zato nijesu ma činjenja.	205
Nit su moja poželjenja,	

Gospodine, tebe izdati,	207
Moj životu, ni prodati,	
Pokli ljubim tebe i želim,	209
I u tebi se sved veselim.	
JESUS ODGOVARA	
Neka misli ko je u tomu	211
Tko li o zlu radi svomu,	
Er će kušat ispunjeno	213
U Pismijeh što je rečeno :	
Dni njegovi skratit će se,	215
Psl. 108 Od živućijeh smaknut će se	
8:13:	
3: ibid: 12 Pomoćnika neće imati,	217
Kad ga bude on sam iskati.	
Pokli mene privariti	219
Hoće od vas razlučiti.	
A ti u vjeri, Toma , slijedi	221
Ko moja ti riječ naredi.	
Al me nećeš ti pomoći,	223
Ni u odbranu moju doći,	
Kad me budu nadskočili	225
I nemilo ufitili.	
JAKOB GOVORI V I	
Nebi mene ni jedna sila	227
S tvom ljubavi razdijelila	
Pokli vazda moj pridragi	229
Ti si bio meštar blagi	
Ti si meni sve ufanje	231
I sve moje uživanje	
Nu to ako su misli moje	233
Puklo srce na dvoje	
Bila tužna duša moja	235
u bolesti smartna znoja	
Moja diko, i moje dobro	237
Sačuvaj ove, koje si odbro	
Ter sagriješit nikom ne daj	239
Neg čin da svi dođu u Raj.	

JESUS ODGOVARA

Ja znam misli sada koje	241
Ima, Dragi, Srce tvoje.	
I ko je srca pravednoga	243
Dobročinca ljubi svoga.	
Nije izdajstvo u srcu tvomu	245
Da smrt poda dragom svomu	
Neg li tihost svaka u njemu	247
Meni je ugodna, sveg u svemu.	
Sliedi u vjeri kako dosle	249
Nek mi omili većma osle.	
A ja vidim moj Jakobe	251
Da u tebi nije zlobe;	
Rad izdajstva koga čuješ	253
Znam u srcu da boluješ.	

FILIP GOVORI V I I

Ni ja mogu sad mučati	255
Ni u pokoju pribivati	
Pokli slušam sad od tebe,	257
Jer ostajem izvan sebe;	
Da će te od nas tko izdati	259
I karvnikom zlijem pridati	
Da ako izdaje vjera moja	261
Čin da znadu braća tvoja:	
Reci očitno da bi znali	263
E da tebe ne bi izdali;	
Ti si slava, i život moj,	265
Utješ enje, mir, i pokoj	
Ter tvu milost da ne izgubim	267
Sa svijem srcem ja te ljubim	
I ljubiću s' tvom pomoći,	269
Tebe u vijek sa svom moći	

JESUS ODGOVARA

U nepravdi žive ona	271
Duša života nedostojna,	
I kojoj su dobra učinjena,	273
Kad je bila utješena	
U nevolji, i čemeru,	275

A povraća sad nevjeru,	
I s neharstvom odgovara	277
Ljubljenoga, mješte dara,	
U istinu zlijem neharstvom	279
Pokli misli on izdajstvom	
Mene vidjet zlo propeta,	281
I na križu razapeta.	
Moj Filipe ti ne cvieli	283
Pokli mene ne uhili.	
Da i ti me ćeš ostaviti	285
Kad me budu ufitili	
Žudioska silovita	287
Vojska ona strahovita.	

BARTOLOMIO GOVORI : V I I I

Ja ostavih svaka moja	289
Mat:19:27 Silujuć me ljubav tvoja,	
I tvoj nauk Božanstveni	291
Ki je ugodan bio meni,	
I vjekovna rajska slava	293
Ku tva milost nam podava,	
Da laživi sviet utečem	295
Pravi pokoj, da ja stečem.	
A sad možel' ovo biti	297
Da ja imam privariti	
Tebe Boga dobro koje	299
Sve si ufanje pravo moje,	
Tebe koga u dne, i noći	301
Vazda ljubim sa svom moći,	
I za uzmnožit ljubav mnogu	303
Želim ljubiti već neg mogu.	

JESUS ODGOVARA

Nesrećna je duša ona	305
I bez vjere, i zakona	
Ka za ljubav, i dobrotu	307
Što povraća, i sramotu.	
Moj bartule tvoje kreposti	309
Ugodne su meni dosti	

Tvoja mi je ljubav ugodila	311
Svaku harnost odvratila	
Zato u broju ti si mojijeh	313
Prijateljah svijeh vjernijeh,	
Koji sa mnom vjerno živu	315
I u ljubavi sveg pribivu	
Kijem će plata sto put veća	317
Mat:19:29 Korisnija biti sreća.	
MATEO GOVORI	I X
 Proklet čovjek koji bude,	319
Te pameti mnogo hude !	
Oglasi Ga, Gospodine,	321
Da zločinac sam pogine.	
Milu družbu tko smućuje	323
I od tebe se odjeljuje.	
Učenikom kad me obra,	325
Ja ostavih sva ma dobra,	
I trpezu od pineza,	327
Er me tvoja ljubav sveza.	
Ter sve blago svijeta ostavih	329
I od svega se toga izbavih,	
Za moć tebe sveđ slijediti	331
I tvoj nauk ispuniti.	
Er ja tebe ljubim, Bože,	333
Sve što moja duša može,	
Sa svom moći srca moga,	335
Većma nego mene istoga.	
I pride hoću ja umrijeti,	337
Nego tebe uvrijediti	
I tvu ljubav potlačiti	339
I tebi se omraziti.	
 JESUS ODGOVARA	
 Poginut će do istine	341
Prije neg sutra bio dan mine.	
Zlje će sebi učiniti,	343
Tijelo i dušu izgubiti	
Tko zlo čini, zlo će naći,	345
I u pakljene muke saći.	
A pravetni uživat će,	347

I u raj s Bogom pribavit će.	
O Mateo, ti si bio	349
Vazda meni dragi i mio.	
U ljubavi mnom ćeš stati	351
I u raju pribivati.	
Ali me ćeš zapuštiti,	353
Od mene se odijeliti,	
Kad me vidiš ugrabljena	355
I od Žudejah odvedena	
 TADEO GOVORI	 X
E da li ja trgovati	357
Mislim tobom, i prodati	
Blago Raja Nebeskoga	359
Bit izdajnik draga svoga,	
Koga pravo u ljubavi	361
Na sva mjesta fali, i slavi !	
Ti si ljubav moja prava	363
Ti si radost, Rajska slava,	
Ti si koji svaka stvari	365
Zemlju, More, Nebo gori.	
Zato srce moje cvili	367
Pokli slušam Bože mili	
Učenik tvoj dat' izdati	369
Što će diko, i prodati	
Zaklinjam te ukaži me	371
Ako sam ja, i porazi me.	
 JESUS ODGOVARA	
Targovac će drugi biti.	373
A i ti me ćeš ostaviti.	
Kada bude vojska doći	375
Od mene ćeš harlo poći	
One gorke rad silnosti	377
Hudioske nemilosti.	
Mat:26:31 A Prorok je prorokovo	379
Zašto ima bit sve ovo :	
Pastir vam će pomanjkati	381
Vi se ovce rastarkati,	
Ja sam pastir koji tada	383

Neću imat sa mnom stada
 Ali mene o Tadeo 385
 Vjerom tvojom nijesi smeo.

IVAN GOVORI X I

Strijela oštra srce u meni 387
 Prižalosno iskorijeni,
 Ter suzami na očima 389
 Duša pokoj ma ne ima,
 Slušuć da moj drag i mio 391
 Zlovoljno je govorio,
 Jedan od nas da ga ima 393
 Noćas predat Žudelima.
 Što ja čujem ? Ah, moj mili, 395
 Gorko moje srce cvili !
 Tko će dobro moje izdati 397
 Jov: 13:25 Nemoj meni sad tajati.
 Neg te molim proglasi ga 399
 I sad svijem ukaži ga,
 Rad tko sumnju da ne fata 401
 Vrh pravedna ovdi brata.
 I pravedni da u pokoju, 403
 Svi postave miso svoju.

JESUS ODGOVARA

Kruh omočen tkomu pružim, 405
 Jov: 13:26 Na toga se vami tužim.
 On će izdajnik sada moj biti 407
 I vas svijeh ucviliti.
 Dali i ti, moj Ivane, 409
 Ostaviš me prije neg' svane.
 Učeniče poljubljeni, 411
 Smutit ćeš se ti u meni,
 Kada vidiš tvoja dika 413
 Da je u ruke od krvnika,
 I tvoje dobro odvedeno, 415
 Za bit na križ umoreno.
 Tebi u mome nepokoju, 417
 Priporučam Majku moju.

Drag' Ivane, u potrebi,	419
Shrani život Majci u tebi.	
Utješi je sa svom moći	421
I budi joj u pomoći,	
Pokli Majke Božanstvene	423
Bit ćeš sinak mješte mene.	

JUDA GOVORI

X I I

Mat: 26:25 Eda sam ja , Učitelju ?	425
Kaži sada, ja ti velju,	
Što se ima učiniti,	427
Što li skoro ima biti ?	
Er od kad te bjeh vidio,	429
Sve sam tebe ja slijedio	
I ne ostavih tebe ikada	431
Neg te služih kako i sada.	
I ma služba vjerno slijedi	433
U svem tvoje zapovijedi.	
Ter ma vjernost veoma zene	435
Po pineznoj mošnji u mene,	
Ku u ruke ti mi doda,	437
Kad mi od tratnje oblast poda.	
Tijem kupovah sve potrebe,	439
Tebi i družbi oko tebe,	
I čineće pomnije mnoge.	441
Vjerno utješih tijem uboge.	
Ter ne učinih, u moje znanje,	443
Ni u čem tebi pomanjkanje.	
Zato sumnju vrži od mene,	445
U čem srce tvoje vene.	
A ja ću bit svud, đegodi	447
Tva zapovijed mene uzvodi.	

JESUS ODGOVARA

Grijev je Boga zla krivina	449
I pakljena on dubina.	
Ki za umorit ne da mori,	451
Neg grešnika sveder kori-	
Grijev je zloća vazda kleta,	453
Griješnu dušu straši i smeta	

Sjenom likca paljenoga	455
I spomenom đela svoga.	
Ranja u teškom nepokoju,	457
I zlu platu kaže svoju	
Nek svak vidi da griješeći,	459
Po njegovoj zloj nesreći,	
Tlači Boga koj' ga stvori,	461
A hudobu pakla dvori.	
Nek još stane razmisliti	463
Moj izdajnik koji će biti,	
Da izdajstvom Bogu griješi	465
I od zla mnoga zgode odriješi.	
Bit će vazda Bogu omražen	467
I sramotan ljudma ukažen,	
Pokli izdajstvo grijeh je odmetan	469
Sebi i družijem vele štetan.	
Nu ti, buduć govorio,	471
Vid' ako si namislio	
Izgubiti dušu tvoju	473
i ucvijelit družbu moju.	
Čin što imaš učiniti,	475
Neka bude što ima biti !	

Ovdi se Juda
diže s trpeze
i bježi.

NAJPOSILIJE JESUS SVIJEMA GOVORI :

Obasnaste braćo moja	477
Uzrok moga nespokoja.	
Ima biti ispunjeno	479
Luc:22:37 Po prorocijeh što je rečeno :	
Naredba je Oca moga	481
Privišnjega gori Boga,	
Da vas budem ostaviti	483
I k' smarti se uputiti.	
Pokle ću se odijeliti	485
Što ću vami ostaviti ?	
Hoću dare vam velike	487
Ostaviti a bez slike :	
Mene u meni što se skaže	489
Vam ostavljam sve najdraže.	
Ostavljam vi Tijelo moje	491

A vi drazi znate što je	
U njemu ću s vami stati,	493
I ljubljeno pribivati.	
Imat će te mene u daru	495
Sveto tajstvo na oltaru	
Tu ću kruha pod prilikom	497
Ja Bog Čovjek sa svom dikom	
S vami sveder boraviti	499
I u vaše ruke biti.	
Molbe vaše uslišit ću	501
Vas spašene učinit ću	
Jov.14: Er sam život, put, istina	503
I u meni su dobra ina.	
Sad poznate, poljubljani	505
Ka je ljubav bila u meni,	
Od kako sam vas obrao	507
I za drage moje poznao,	
Zato inako ne činite	509
Jov.15:17. Neg se i vi sveg ljubite,	
Kako družba moja mila	511
Ku je duša moja ljubila :	
Er je ljubav prava, i vjera	513
Gliješva od zlata, i bisera.	
Moj Nebeski oče mili	515
Sada mene neuhili	
Jo:27. Ti prosvijetli sina tvoga	517
Mene Bože jedinoga	
Jo:27:48: Ja sam tebe prosvijetlio	519
Zapovjedi ispunio.	
Evo ovdi braćo moja	521
Ku mi poda oblast tvoja	
Jo:27: Ne dopusti da poginu	523
Sahrani ih tvome sinu	
U kreposti, i ljubavi	525
Tvoje vjere njih postavi.	
Jov.27.12 Čuvao sam ja njih dosle,	527
Ti jih čuvaj Oče osle	
ibid: Od njih nitko ne izginu	529
Er poznaše tebe istinu.	
Neg sam jedan, ah neharni.	531
Ki u način zli prievarni	
Od mene se odjeljuje	533
I sam sebe osuđuje .	
Ja evo sam dovaršio	535

Sve što si mi naredio,	
I za posluh ispuniti	537
Križ ću teški prigariti	
Dobrovoljno nagneću umrijeti	539
Za grešnike odkupiti.	
Jo:14. Braćo moja ja ću poći	541
Đe i vi imate k' meni doći.	
Idem vami mjesta spraviti	543
Đe će te se u vijek slaviti	
Jo:14:27. Vam ostavljam neizrečeni	545
Moj blagoslov, mir žuđeni	
Jo:14:16 A utješitelj Duh će priti	547
Vas u vjeru potvrditi.	
U toliko braćo draga	549
Ma utjeha svarhu blaga	
Ustanite, otidimo	551
Jo:14:31. Da molitvu učinimo.	
Svarha	
(slika)	
/ na italijanskom : /	ult. vol. rap. del 1800.
/ prevod na srpski: /	poslednji put prikazano 1800.g. /

Prof. dr Darko ANTOVIC

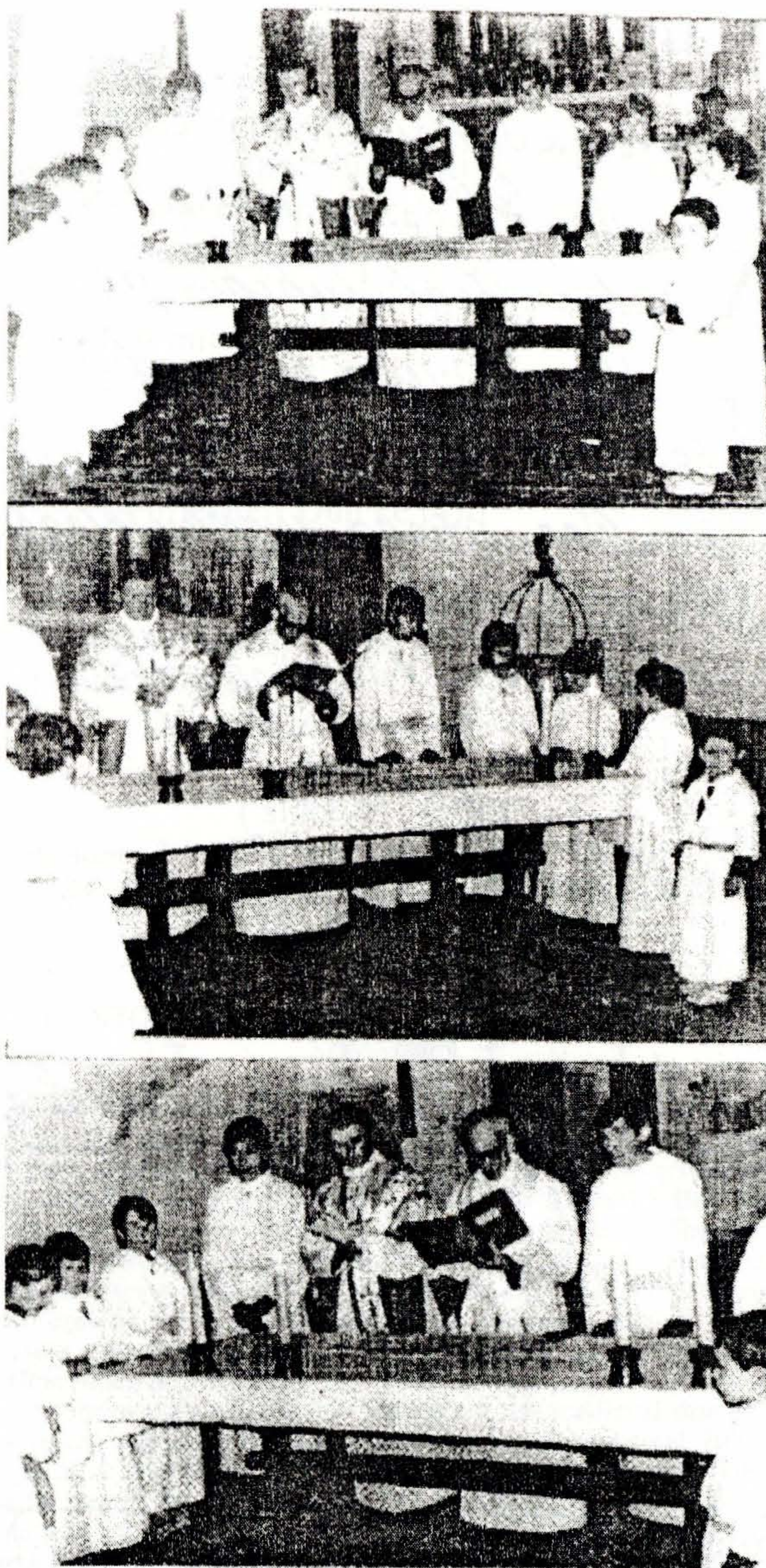
SUMMARY

This paper shows that sacral drama in the Boka Kotorska Bay had a specific development. In Perast, in the eighteenth and the early nineteenth century, at the head of the procession on Good Friday or Palm Wednesday there was a big book in stiff covers which contained texts of plays / drama texts that had been performed in the Boka Kotorska Bay for centuries both in churches and in open air in front of churches, or in town squares. The book that presented a collection of scenic repertoire and life of drama in this town through many centuries has not been preserved. Single dramatic texts, copies from known and unknown sources have been preserved as well as several sacral dramas, but also, unfortunately by unknown authors. The author of this paper adduces that at present time those are referred to as baroque dramas of the Boka Kotorska Bay, according to the time when the copies were made or the originals produced, hypothetically speaking, because they have their origins and sources in the medieval dramatic literature.

The author presents the copy of the Play showing it is the original. Besides, he analyses this sacral drama, and gives the data about its renewal in the twentieth century. The unknown author of the Play developed the search for the traitor in 276 rhyming octosyllabic distichs (of the type AA – BB – CC), that means 552 lines. The local colour is obvious, the Apostles speak as the fishermen of the Boka Kotorska Bay (for instance Peter's speech) when telling Jesus what they had lived through and sacrificed in order to stay with him. This unusual play does not comprise any ecstasy of religious feelings, but the theological treatment of the issue of Christ's passion, with the stress on Judah's treachery, something common to all people and all times. A schema was drawn below the end of the text of the Play to show the seating of Jesus and the Apostles during the Last Supper. This simple stage-setting which was changed if required by the participants / actors or directors of the Play, there are the crossings out in the schema, is the oldest of its kind in our dramatic literature and practical theatrical life.

This paper deals with probably one of the earliest copies of its kind in our theatrical opus.

The described sacral drama is kept in the rectory archive in Perast whose funds and collections can serve students/research workers of theatre for further research connected to the history of Yugoslav drama and theatre.

Fotografija obnovljenog izvođenja "Prikazanja razgovora Jesusova ..." u Perastu, na Veliki četvrtak, 27. aprila 1975. godine, 175 godina poslije posljednjeg izvođenja 1800. Riječi Isusa govorio je mgr Gracija Brajković (1915-1994, inače veliki zaljubljenik i istraživač peraške crkvene drame), na fotografiji sa knjigom u ruci. Riječi apostola govorili su don Srećko Majić (sa papirom u ruci), i peraška djeca. Fotografiju i original "Prikazanja..." smo dobili ljubaznošću don Srećka Majića, sadašnjeg župnika u Perastu.